

Ks. Jarosław Ruciński
KUL

Celebrans Najświętszej Eucharystii według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983

Sobór Watykański II w Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium* podkreśla, że Eucharystia jest centrum i szczytem każdego chrześcijańskiego życia (zob. KK 11). Te słowa w szczególny sposób odnoszą się do tych, którzy przyjęli święcenia kapłańskie, a poprzez ich przyjęcie stają się sługami Najświętszej Ofiary. Kościół żyje dzięki Eucharystii i ta prawda wyraża całą istotę tajemnicy Kościoła (zob. EdE 1). W niej zawiera się dobro duchowe Kościoła, dar Chrystusa zmartwychwstałego (por. DK 5).

Kodeks Prawa Kanonicznego w kan. 897 prezentuje naukę Soboru Watykańskiego II odnośnie do ważności sakramentu Eucharystii w życiu każdego wiernego. Prawodawca w tej normie stwierdza, że Najświętsza Ofiara jest najbardziej czcigodnym sakramentem. Uwzględniając nadrzędność Eucharystii względem innych sakramentów, prawodawca – prezentując sakramenty w księdze czwartej zatytułowanej „Uświęcające zadanie Kościoła” – przedstawił szczegółowe normy odnośnie do sposobu sprawowania Ofiary Eucharystycznej. Kapłan, jako zwyczajny szafarz tego sakramentu, odpowiedzialny jest za właściwy przebieg mszy świętej oraz za to, aby wszystkie normy w tej kwestii były przestrzegane (zob. kan. 897-958).

Celem artykułu jest ukazanie zadań, jakie ma spełniać celebrans Najświętszej Eucharystii, aby uczestniczący w celebracji mógł wejść w osobistą relację z Chrystusem. W związku z tym należy ukazać zakres uprawnień i obowiązków kapłana jako szafarza tego sakramentu, gdyż w praktyce obserwuje się wiele nieporozumień odnośnie do tego tematu, wpływających zarówno na ważność, jak i na godziwość sprawowanego sakramentu Eucharystii. Pomocna tutaj będzie instrukcja *Redemptio-nis Sacramentum* Kongregacji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów o zachowywaniu i unikaniu pewnych rzeczy dotyczących Najświętszej Eucharystii, wydana w 2004 r. Poprzez analizę norm prawnych oraz odsyła-nie do nauki Magisterium Kościoła, szczególnie Soboru Watykańskiego II, przedstawia cały zakres zadań wynikających z przyjętych święceń, do przestrzegania których kapłan zobowiązany jest mocą samego prawa, aby ukazać szacunek dla Eucharystii.

1. Osoba celebransa

Prawodawca kodeksowy w kan. 899 § 1 stwierdza, że: „sprawowa-nie Eucharystii to czynność samego Chrystusa i Kościoła, w której Chry-stus Pan przez posługę kapłana, siebie samego, obecnego substancjalnie pod postaciami chleba i wina, składa w ofierze Bogu Ojcu, a wiernym – złączonym z Nim w Jego Ofierze – daje się jako pokarm duchowy”. Mszy świętej, na której gromadzi się Lud Boży, przewodniczy biskup lub pozostający pod jego władzą prezbiter, działający w imieniu Chrystusa. Przy Eucharystii termin „szafarz” (łac. *minister*, zob. kan. 900) jest używany w podwójnym znaczeniu: jako celebrans Ofiary Eucharystycznej, czyli mszy świętej, oraz szafarz Komunii świętej¹.

Celebrans (od łac. *celebrare* – czcić, święcić, obchodzić) to duchow-ny, sprawujący liturgię na mocy święceń kapłańskich, najczęściej biskup lub kapłan odprawiający mszę, nabożeństwo, ale też świecki (mężczyzna lub kobieta), który otrzymawszy misję kanoniczną sprawuje publicznie funkcje liturgiczne (por. DM 17) na mocy uczestnictwa w kapłaństwie wspólnym².

---

¹ Por. G. Trevisan, *L'Eucaristia*, w: *La funzione di santificare della Chiesa*, Milano 1995, s. 101.

² Por. Z. Weder, *Celebrans*, w: EK, t. 2, kol. 1389; A. Jougan, *Słownik Kościelny łacińsko-polski*, Warszawa 1992, s. 99; W. Kopaliński, *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcoję-zycznych*, Warszawa 1988, s. 86.

Tylko Chrystus ma władzę ustanawiania szafarzy sakramentów świętych, co potwierdza Ewangelista Mateusz słowami Chrystusa, wypowiedzianymi do Apostołów przed Wniebowstąpieniem: „Dana mi jest wszelka władza w niebie i na ziemi. Idźcie więc i nauczajcie wszystkie narody, udzielając im chrztu...” (Mt 28,18-19). Św. Tomasz z Akwinu natomiast stwierdza, że Chrystus ma nad sakramentami dwojaką władzę. Pierwszą jako główny sprawca – przysługiwała Mu jako Bogu i nie została przekazana nikomu. Drugą była władza przewodnictwa, przysługująca Mu jako człowiekowi, którą przekazał szafarzom sakramentów³. Ludzie jako szafarze są zastępcami Chrystusa Pana, więc jakby Jego wikariuszami i w Jego imieniu działają. Sakramentalna czynność przez nich wykonywana jest nazywana zastępczą⁴.

Podjęmując próbę zdefiniowania terminu *minister*, trzeba przyjrzeć się różnym próbom określenia tego wyrażenia. Według Wernza i Vidala jest nim jedynie człowiek żyjący na ziemi, specjalnie wyświęcony lub wyznaczony do udzielania sakramentów⁵. Podobną definicję podaje Coronata: szafarz to osoba udzielająca sakramentu innym, to człowiek żyjący, który posiada władzę sprawowania obrzędu, dzięki któremu udziela łaski przyjmującym go⁶. Natomiast współczesny włoski kanonista Navarette formułuje definicję, która mówi, że szafarzem według Kościoła łacińskiego, w „technicznym” znaczeniu, jest osoba lub osoby, które wyposażone w odpowiednią władzę i posiadające odpowiednią intencję działają *in persona Christi* jako narzędzie Kościoła, celebrując konstytutywne obrzędy sakramentu⁷.

Kodeks Prawa Kanonicznego promulgowany przez papieża Jana Pawła II podaje, że szafarzami Bożych tajemnic są osoby prawnie do tego wyznaczone, które w imieniu Kościoła i z zastosowaniem aktów zatwierdzonych przez władzę kościelną, wykonują uświęcające zadanie Kościoła (por. kan. 834, 835)⁸.

³ Por. T. z Akwinu, *Suma teologiczna*, III, q. 64, a. 4.

⁴ Por. W. Granat, *Dogmatyka katolicka. Sakramenty święte*, t. VII, Lublin 1966, s. 65.

⁵ Por. F. Wernz, P. Vidal, *Ius canonicum*, t. IV, Romae 1934, s. 30.

⁶ Por. M. Conte a Coronata, *Institutiones iuris canonici. De sacramentis*, t. I, Taurini 1943, s. 30.

⁷ Por. U. Navarette, *De ministro sacramenti matrimonii in Ecclesia Latina et in Ecclesiis Orientalibus. Tentamen explicationis concordantis*, w: „Periodica” 84 (1995), s. 729-730.

⁸ T. Pawluk, *Prawo Kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. II, w: *Lud Boży jego nauczanie i uświęcanie*, Olsztyn 2002, s. 320.

Biorąc pod uwagę powyższe twierdzenia, można skonstruować następującą definicję szafarza: jest nim osoba, zazwyczaj posiadająca święcenia, która z ustanowienia Jezusa Chrystusa i Kościoła, sprawując z odpowiednią intencją *in persona Christi* istotne obrzędy sakramentu, ważne go udziela na mocy władzy powierzonej wraz ze święceniami, przez normę prawa kanonicznego lub kompetentnego przełożonego⁹.

Do obowiązków szafarza należy spełnienie wszystkich warunków wymaganych do ważności sakramentu. Zależy to najpierw od posiadania przez szafarza władzy, jakiej domaga się od niego Kościół w tym celu. Sakrament jest gestem Chrystusa i Kościoła, którego nikt nie może sobie przywłaszczać, lecz może być jedynie żywym jego narzędziem zdolnym do przekazania zawartej w nim łaski. Można stwierdzić, że konieczna tutaj władza wynika z charakteru otrzymanego na chrzcie i przy święceniach. Powinna być ona wykonywana przez szafarza w warunkach określonych przez autorytet kościelny i podanych w Kodeksie Prawa Kanonicznego oraz w księgach liturgicznych. Normy te określają warunki prawne aktu, który powinien być wykonany ważne i godziwie¹⁰. Odnośnie do szafarza Eucharystii Sobór Laterański IV (1215 r.) postanowił, że mogą ją sprawować jedynie kapłani¹¹.

Kolejnymi warunkami do ważnego sprawowania sakramentu jest intencja czynienia tego, co zawsze czyni Kościół, udzielając sakramentów, oraz zastosowanie odpowiedniej materii i formy¹². Szafarz działa narzędziowo, tzn. nie własną mocą, lecz mocą samego Chrystusa. Do ważności znaku sakramentalnego nie są wymagane ani wiara, ani miłość, ale za to niezbędna jest intencja, tzn. o ile szafarz jako narzędzie chce służyć temu głównemu narzędziu, jakim jest Kościół, wypełniając to, co zamierza czyścić sam Chrystus i Jego Kościół¹³.

---

⁹ Por. Z. Janczewski, *Ustanawianie szafarzy sakramentów świętych w Kościele łacińskim i Kościołach wschodnich*, Warszawa 2004, s. 258.

¹⁰ Por. B. Testa, *Sakramenty Kościoła*, (tłum. L. Balter), Poznań 1998, s. 63; zob. także Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Instrukcja „Kapłan pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej”*, Poznań 2002, n. 15.

¹¹ Cap. 1, *De fide catholica*: „Et hoc utique sacramentum nemo potest conficere, nisi sacerdos, qui rite fuerit ordinatus, secundum claves Ecclesiae, quas ipse concessit Apostolis eorumque successoribus Jesus Christus”, w: *Dokumenty soborów powszechnych. Tekst grecki, łaciński, polski*, t. II, (opr. H. Baron, H. Pietras), Kraków 2004, s. 222.

¹² Por. DS 1611, tekst polski w: Testa, s. 63.

¹³ Por. T. z Akwinu, *Suma teologiczna*, III, q. 64, a. 8, ad. 1.

Minister ma władzę działania, ponieważ kontynuuje i przedstawia swoją osobą „Głównego Działającego”. Jako podmiot obdarzony wolną wolą, stara się osiągnąć cel mocą własnej decyzji. Intencja jest aktem, poprzez który wolna wola podejmuje działanie w zamierzonym celu. Celem czynności sakramentalnej, ustalonej przez Chrystusa i aktualizowanej w Kościele, jest osiągnięcie owocnego działania łaski, która uświęca i daje ludziom możliwość uczestnictwa w życiu Bożym. Celu tego nie da się osiągnąć bez ścisłego zjednoczenia się szafarza celebrującego dany sakrament, szczególnie Eucharystię, z wolą Chrystusa i Kościoła. Dlatego ważne jest, aby szafarz starał się przynajmniej realizować to, co czyni Kościół, zespalając w ten sposób (poprzez Kościół) swoją własną wolę z wolą Chrystusa, który ustanowił wszystkie sakramenty. Swoją intencję szafarz wyraża zazwyczaj poprzez użycie odpowiedniej materii i formy, przewidzianej dla danego sakramentu¹⁴.

1.1. Działanie „in persona Christi”

Konstytucja soborowa o liturgii świętej wskazuje, że ten sakramentalny wymiar posłannictwa Kościoła wypływa z samej natury, ponieważ jest on ludzki i jednocześnie boski, widzialny i wyposaony w dobra niewidzialne, żarliwy w działaniu i oddany kontemplacji, obecny w świecie, a jednak pielgrzymujący (KL 2). W tej rzeczywistości, w której Kościół występuje jako „powszechny sakrament zbawienia” (KK 48), gdzie Chrystus „ukazuje i zarazem urzeczywistnia tajemnicę miłości Boga do człowieka” (KDK 45), sakramenty dają człowiekowi łaskę Boga, zajmują główne miejsce w posłudze kapłanów. Przez ten sakramentalny charakter zostają uzdolnieni do tego, aby spełniać te święte czynności na zasadzie uczestnictwa w działaniu Boga¹⁵.

W sensie ścisłym, jedynym i wiecznym Kapłanem Nowego Przymierza jest Jezus Chrystus (por. KK 28)¹⁶. Jezus staje się kapłanem w chwili wcielenia, a od czasu chrztu w Jordanie rozpoczyna wypełnianie

¹⁴ Por. Testa, s. 64.

¹⁵ Por. Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Kapłan głosiciel słowa, szafarz sakramentów i przewodnik wspólnoty w drodze do trzeciego tysiąclecia chrześcijaństwa*, Poznań 1999, s. 22.

¹⁶ Szerzej na ten temat zob. Cz. Krakowiak, *Kapłaństwo wspólne i kapłaństwo służebne w świetle ksiąg liturgicznych*, w: RBL 36 (1983) 4, s. 297-306.

swych funkcji kapłańskich: głoszenie Królestwa Bożego, odpuszczanie grzechów i leczenie ludzkich słabości. Momentem szczytowym tej działalności była Jego Tajemnica Paschalna. Chrystusowe kapłaństwo jest więc rzeczywiste i definitywne ze względu na doskonałość ofiary (zob. Hbr 10,10-14), oraz wieczne, gdyż Chrystus ustawicznie wstawia się za nami u Ojca (Hbr 9,24). Jest on jednocześnie kapłanem i ofiarą swego kapłaństwa, ponieważ samego siebie złożył w ofierze Bogu. Kapłaństwo istniejące w Kościele wywodzi się od kapłaństwa Chrystusa, który jako jedyny i wieczny kapłan dzieli się tą godnością z całym Kościołem, dając wszystkim członkom, chociaż w różnym stopniu, udział w swoim kapłaństwie. Tylko Chrystus jest kapłanem w sensie absolutnym i pełnym, każde inne kapłaństwo jest zawsze udziałem (*participatio*) w Jego kapłaństwie (por. KK 10, 11, 28)¹⁷.

Jan Paweł II w przemówieniu do członków Kongregacji ds. Duchowieństwa w 2001 r. powiedział, że „wspólnota Kościelna absolutnie potrzebuje kapłańskiej posługi, aby jej zapewniała obecność Chrystusa Głowy i Pasterza”¹⁸. Kapłaństwo posługi jest owocem specjalnego wybrania i powołania (zob. Łk 6,13-16). Bez obecności Chrystusa, którego reprezentuje prezbiter jako ustanowiony na mocy sakramentu przewodnik wspólnoty, owa wspólnota kapłańskiego Ludu Bożego nie byłaby w pełni wspólnotą Kościelną. Opiera się ono na charakterze odcisniętym przez sakrament święceń¹⁹. Ten sakrament upodabnia osobę do Chrystusa Kapłana w taki sposób, że kapłan mocą świętej władzy może działać z Chrystusem Głową *in persona Christi Capitis*, aby składać Ofiarę i odpuszczać grzechy (por. DK 2, 13; SC 23; KKK 1366-1372, 1544-1553, 1562-1568, 1581-1587).

Kapłan, na mocy sakramentalnej konsekracji upodobniony do Chrystusa, ma udział w nowej i specyficznej misji potrójnego – prorockiego, kulturalnego i królewskiego – urzędu samego Chrystusa jako Głowy i Pasterza Kościoła (por. PDV 13-15). Dlatego kapłani w wypełnianiu swojej funkcji działają *in persona Christi Capitis* i tym samym w konsekwencji *in nomine*

---

¹⁷ Por. Cz. Krakowiak, *Zgromadzenie liturgiczne jako podmiot celebracji*, w: RBL 42 (1989) 3, s. 171.

¹⁸ Jan Paweł II, *Przemówienie do uczestników plenarnego posiedzenia Kongregacji ds. Duchowieństwa*, w: AAS 94 (2002), s. 214-215.

¹⁹ Por. Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Instrukcja „Kapłan pasterz i przewodnik...”*, dz. cyt., n. 6; szerzej por. L. Gerosa, *Prawo Kościoła*, (przeł. I. Pękalski), Poznań 1999, s. 159-164.

Ecclesiae. Wypełniając w ten sposób swoje zadanie, kapłani karmią Lud Boży i prowadzą go ku świętości (por. KL 33; KK 10, 28, 37; DK 2, 6, 12)²⁰.

Jan Paweł II w Liście do kapłanów na Wielki Czwartek 1980 r. napisał, że „kapłan sprawuje Najświętszą Ofiarę *in persona Christi* – to znaczy więcej niż „w imieniu” czy „w zastępstwie” Chrystusa. *In persona* to znaczy: w swoistym sakramentalnym utożsamieniu się z Prawdziwym i Wiecznym Kapłanem, który Sam tylko Jeden jest prawdziwym i prawowitym Podmiotem i Sprawcą tej swojej Ofiary – i przez nikogo właściwie nie może być w jej spełnianiu wyręczony. (...) Uświadomienie sobie tego rzuca pewne światło na charakter i znaczenie Kapłana-liturga, który sprawując Najświętszą Ofiarę, działając *in persona Christi*, zostaje w sposób sakramentalny (a zarazem w sposób niewymowny) wciągnięty i wprowadzony w to najściślejsze *Sacrum*, w które zarazem wprowadza duchowo wszystkich uczestników eucharystycznego zgromadzenia”²¹.

Odnośnie do Najświętszej Ofiary, Tomasz z Akwinu wyjaśnił, że w Eucharystii kapłan *in persona Christi* sprawuje tylko konsekrację, wszystkie inne czynności – modlitwy, liturgię słowa Bożego, kierowanie zgromadzeniem, przygotowanie darów, modlitwę eucharystyczną, udzielanie komunii – sprawuje *in persona Ecclesiae*²². Oznacza to, że kapłan jest oficjalnym reprezentantem Kościoła, przewodniczącym liturgii, jest osobą publiczną. Przewodniczenie to ma charakter służby, a nie dominacji w naśladowaniu Chrystusa (Mt 20,25-28). Działanie kapłana *in persona Ecclesiae* nie zastępuje czynnego uczestnictwa wiernych. To stanowisko kapłana o charakterze oficjalnym wskazuje na autentyczną naturę tego uczestnictwa. Jest on autoryzowanym rzecznikiem zgromadzenia liturgicznego. Włączając się w celebrację, zgromadzenie staje się Ciałem Chrystusa²³. Oznacza to, że prezbiter w całym swoim działaniu występuje jako rzecznik Kościoła; używa ust i rąk Kościołowi, który poprzez niego składa Bogu Ofiarę Krzyża i dziękczynienie za całe dzieło zbawienia²⁴.

²⁰ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze i życiu prezbiterów „Tota Ecclesia”*, n. 6-12, Poznań 2003.

²¹ Jan Paweł II, *List do kapłanów na Wielki Czwartek 1980 o Tajemnicy i kulcie Eucharystii*, w: *Listy Ojca Świętego Jana Pawła II do wszystkich kapłanów Kościoła na Wielki Czwartek (1979-1997)*, Kraków 1998, s. 50.

²² Por. T. z Akwinu, *Suma teologiczna*, III, q. 83, a. 7, ad. 3.

²³ Por. *In persona Christi*, w: *Leksykon liturgii*, (opr. B. Nadolski), Poznań 2006, s. 557.

²⁴ Por. S. Czerwik, *Prezbiter przewodniczący sprawowaniu liturgii – sakramentem Chrystusa w Duchu Świętym i w Kościele*, w: *RBL 42 (1989) 3*, s. 185.

1.2. Kapłan ważnie wyświęcony

Aktualnie obowiązujący Kodeks Jana Pawła II, powołując się na wcześniejsze źródła podaje w kan. 900 § 1, że „szafarzem, który może sprawować w osobie Chrystusa sakrament Eucharystii, jest tylko kapłan ważnie wyświęcony” (por. SC 23). Ważnie święcenia może przyjąć tylko mężczyzna ochrzczony²⁵. Święcenia sprawiają, że mężczyzna staje się kapłanem. Kapłaństwo urzędowe szafarza jest warunkiem *sine qua non* do ważnego celebrowania Eucharystii. Kto nie ma święceń kapłańskich, nie może ważnie sprawować mszy świętej. Tylko kapłani ważnie celebrują Najświętszą Ofiarę jako bezpośredni ministrowie samego Chrystusa i mandatariusze wydelegowani do tego przez Kościół (kan. 899 § 1 i por. EdE 29)²⁶.

Władza ta jest udzielana na mocy święceń prezbiteratu. Sprawowanie Eucharystii należy do istoty posługi kapłańskiej (por. KK 17, 26, 28; DK 2). Kto nie mając święceń kapłańskich, usiłuje sprawować Ofiarę Eucharystyczną, podlega karze interdyktu, lub – jeśli jest duchownym – suspensy, wiążącej mocą samego prawa (por. kan. 1378 § 2 n. 1). Natomiast zgodnie z paragrafem 2 kan. 900 „godziwie sprawuje Eucharystię kapłan, któremu prawo kanoniczne tego nie zabrania, zachowując przepisy, które następują” w kanonach 901-911. Kanony 1331-1333 zabraniają sprawowania Eucharystii kapłanom, którzy zaciągnęli cenzurę, to jest ekskomunikę, interdykt lub suspensę, zakazując im wykonywania władzy święceń.

---

²⁵ Por. kan. 1024; Dzisiaj pojawiają się pytania, kto jest mężczyzną, jakie czynniki o tym decydują – fizyczne czy też psychiczne? Pojawia się problem kapłaństwa kobiet. Kościół stanowczo stwierdza, że kapłanem może zostać tylko mężczyzna (zob. Jan Paweł II, *List Apostolski „Ordinatio sacerdotalis” o udzielaniu święceń kapłańskich wyłącznie mężczyznom z 24 maja 1994r.*; zob. też Kongregacja Nauki Wiary, *Deklaracja „Inter insigniores” w sprawie dopuszczenia kobiet do kapłaństwa urzędowego z 15 października 1976*; zob. A. J. Nowak, *Kapłaństwo kobiety – tak i nie*, Lublin 2000).

²⁶ Por. M. Pastuszko, *Najświętsza Eucharystia według Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II*, Kielce 1997, s. 40; Kongregacja Nauki i Wiary, *Sacerdotium ministeriale*, w: AAS 75 (1983), s. 1006.

2. Uprawnienia i obowiązki celebransa

Kapłani na mocy sakramentu święceń są wezwani do przewodniczenia zgromadzeniu eucharystycznemu oraz do tego, aby być pierwszymi sługami jedności Kościoła, gdyż wypełniają oni tę funkcję *in persona Christi*, a więc „nie szukając swego, lecz tego, co należy do Jezusa Chrystusa” (DK 9). Władza przewodniczenia i sprawowania Eucharystii pociąga za sobą zarówno uprawnienia, jak i obowiązki dla celebransa tego Najczcigodniejszego Sakramentu²⁷. Dlatego zachodzi potrzeba ukazania zakresu tych uprawnień i obowiązków, zarówno indywidualnego jak i wspólnotowego celebrowania Eucharystii. Ta znajomość pozwala kapłanowi na wniknięcie w tajemnicę swego kapłaństwa, które otrzymał od samego Chrystusa. Kontynuując tę myśl, papież Jan Paweł II stwierdził, że kapłaństwo jest do samych korzeni kapłaństwem Chrystusa, który złożył samego siebie Bogu w Ofierze na Krzyżu, aby nas odkupić. Dlatego też kapłan, codziennie sprawując Eucharystię, zstępuje do głębi tego misterium, co sprawia, że celebrowanie Eucharystii powinna być dla niego najważniejszym i świętym wydarzeniem dnia i centrum jego całego życia²⁸.

2.1. Uprawnienia dotyczące sprawowania Eucharystii

Prawodawca w kan. 902 stwierdza, że „kapłan może odprawiać mszę świętą za kogokolwiek, zarówno za żywych, jak i za zmarłych”. Ofiara mszy świętej ma za cel oddanie Bogu najwyższej czci oraz zadanie uwielbienia i dziękczynienia, prześlągnięcia i błagania, czyli prośby. Ofiarnikiem i Ofiarą w Eucharystii jest sam Jezus Chrystus. Msza święta jest również (i to równocześnie) dziełem kapłana, który ją celebrowa, oraz dziełem wszystkich wiernych, którzy w niej uczestniczą. Aplikacja mszy świętej polega na woli celebrowania Eucharystii w określonej intencji, co powoduje, że jej owoce spływają dla tego, komu się ją aplikuje. Sprawcą tego jest kapłan, który ją celebrowa i nikt nie może mu tego uprawnienia odebrać. Istnieje możliwość sprawowania Eucharystii także za niekatolików

²⁷ Por. Gerosa, s. 169.

²⁸ Por. Jan Paweł II, *Dar i tajemnica*, Kraków 1996, s. 73; zob. S. Mojek, *Eucharystia centrum kapłańskiej egzystencji*, w: *Jezus eucharystyczny*, (red. M. Rusecki, M. Cisło), Lublin 1997, s. 263-276.

żywych i zmarłych, jeśli o to proszą członkowie rodziny lub bliscy zmarłego oraz nie zachodzi według oceny ordynariusza obawa zgorzienia. Nie wolno jednak wymieniać imienia zmarłego niekatolika w modlitwie eucharystycznej²⁹.

2.1.1. Uprawnienie do indywidualnego celebrowania

Sobór Watykański II w swoim nauczaniu potwierdził, że ilekroć kapłani wykonują swoje uprawnienie, sprawując na ołtarzu Ofiarę Krzyżową, to dokonuje się nieustanne dzieło naszego odkupienia (por. KL 2, 27; KK 3, 28; DK 13). Jan Paweł II w encyklice *Redemptor hominis* podaje, że w celebrowaniu tajemnicy Eucharystii dokonuje się na sposób stały dzieło zbawienia wszystkich ludzi dokonane przez Chrystusa (por. RH 77), a realizowane przez Kościół³⁰.

KPK z 1983 r. w kan. 904 zaleca, aby kapłani celebrowali Eucharystię często, a nawet codziennie. Ponadto kapłani powinni pamiętać, że w tajemnicy Eucharystii ustawicznie dokonuje się dzieło zbawienia każdego człowieka.

Jan Paweł II w liście na Wielki Czwartek 1980 r. *Dominicae Coenae* przypomniał, że każdy kapłan jest w sposób szczególny odpowiedzialny za powierzoną mu tajemnicę Eucharystii. Ta Tajemnica Wiary jest powierzona także całemu Ludowi Bożemu, wszystkim wierzącym w Chrystusa. Natomiast kapłanom Eucharystia powierzona jest niejako „wobec” innych, którzy od szafarzy Bożych tajemnic oczekują szczególnych dowodów czci i miłości dla tego Sakramentu, ażeby przez nią mogli budować i ożywiać siebie samych „ku składaniu duchowych ofiar”. Kult eucharystyczny, który ma miejsce w czasie odprawiania mszy świętej, jak i cześć względem Najświętszego Sakramentu, są jak gdyby ożywczym prądem, który jednoczy służebne, czyli hierarchiczne kapłaństwo z powszechnym kapłaństwem wiernych, ukazując kapłaństwo równocześnie w jego punkcie szczytowym i zarazem centralnym. Kapłan wypełnia swoje główne

---

²⁹ Por. Kongregacja Nauki Wiary, *Accidit*; kan. 899 i 900; Pastuszko, s. 42; Hemperek P., Góralski W., Przytuła F., Bakalarz J., *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.*, t. III, Lublin 1986, s. 114; A. Marzoa, *La santissima Eucaristia*, w: *Codice di Diritto Canonico e leggi complementari commentato*, Roma 2004, s. 610-611.

³⁰ Por. S. Moysa, *Zbawienie*, w: *Katolicyzm A – Z*, (red. Z. Pawlak), Poznań 1982, s. 391.

posłannictwo i objawia się najpełniej przy sprawowaniu Eucharystii, a objawienie to najdojrzalsze jest wówczas, gdy sam siebie w tej Tajemnicy jak najgłębiej ukrywa, aby ona sama jaśniała ludzkim sercom i sumieniom przez jego posługę. Jest to najwyższa forma „królewskiego kapłaństwa” oraz źródło i szczyt całego życia chrześcijańskiego³¹.

Prawodawca kościelny w kan. 904 nie tylko zaleca, ale usilnie zaleca (*immo enixe commendatur*) częste i codzienne sprawowanie Eucharystii przez kapłanów. To uprawnienie wypływa przede wszystkim z przyjętych święceń. Ma on jakby podwójne źródło: samego kapłana i wiernych. Najświętsza Ofiara jest centrum życia religijnego wszystkich wierzących, także i kapłana (por. EdE 1, 12; KK 11)³².

Skoro jedynie kapłan może celebrować Eucharystię, to powinny obowiązywać pewne normy określające sposób stwierdzenia tożsamości osoby, jak i faktu, że dany kapłan może wypełnić swoje uprawnienie w sposób godziwy. W tej kwestii prawodawca kościelny w kan. 903 podał następujące wytyczne: „Chociaż kapłan jest nieznany rektorowi kościoła, powinien być dopuszczony do odprawiania, jeśli przedstawi pismo polecające własnego ordynariusza lub przełożonego, wystawione nie wcześniej niż przed rokiem albo można roztropnie uważać, że nie ma przeszkód do odprawiania”. Pismo to nazywa się „celebret”. Jest to dokument wystawiony przez ordynariusza, stwierdzający tożsamość prezbitera, fakt przyjęcia święceń oraz przynależność do diecezji lub zakonu, uprawniający do celebrowania Eucharystii³³.

Kan. 904 zobowiązuje do celebrowania Eucharystii nawet wtedy, kiedy ma się to dokonać bez udziału wiernych. Nauka Soboru Watykańskiego II stwierdza, że liturgia sprawowana z czynnym udziałem wiernych ma pierwszeństwo przed liturgią wykonywaną indywidualnie. Jednak każda msza święta zawsze posiada charakter publiczny i społeczny (zob. KK 28; KL 27) oraz zawsze jest czynnością samego Chrystusa i Kościoła (zob. kan. 899 § 1) bez względu na to, ile osób bierze w niej udział. W związku z tym kapłan nie może powstrzymać się od sprawowania Eucharystii tylko z tego powodu, że nie ma wiernych. Z drugiej strony kan. 906 podaje,

³¹ Por. Jan Paweł II, *List do kapłanów na Wielki Czwartek 1980...*, dz. cyt., s. 37-38.

³² E. Szafronowski, *Prawo kanoniczne w okresie odnowy soborowej*, t. II, Warszawa 1979, s. 64.

³³ Por. tenże, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. 3, Warszawa 1986, s. 188; por. *Celebret*, w: *Leksykon liturgii*, dz. cyt., s. 222.

że bez słusznej i uzasadnionej przyczyny kapłan nie powinien sprawować Najświętszej Ofiary bez udziału choćby jednego wiernego. Obecny Kodeks nie wspomina o obowiązku udziału ministranta w sprawowaniu Eucharystii, do czego zobowiązywał *Codex Iuris Canonici* w can. 812³⁴. Ponadto życzeniem Kościoła jest, aby wierni uczestniczyli w Eucharystii w sposób czynny, towarzysząc kapłanowi i pełniąc dozwolone im funkcje: akolity, lektora, kantora, ministranta (por. OWMR 95-107).

Kościół w ciągu wieków stawał wobec problemu kapłanów chorych, w podeszłym wieku i niewidomych. Dopiero Kodeks promulgowany przez Jana Pawła II reguluje w pełni tę kwestię. Prawodawca w kan. 930 podaje, że kapłani chorzy lub w podeszłym wieku, jeśli nie są w stanie stać, mogą sprawować Ofiarę eucharystyczną siedząc, z zachowaniem jednak przepisów liturgicznych; bez udziału wiernych, chyba, że za zezwoleniem ordynariusza miejsca. Kapłani niewidomi oraz chorzy godziwie odprawiają eucharystyczną Ofiarę, posługując się jakimkolwiek zatwierdzonym formularzem mszalnym przy obecności, jeśli zachodzi taka potrzeba, innego kapłana lub diakona albo nawet świeckiego odpowiednio przygotowanego³⁵.

2.1.2. Uprawnienie do wielokrotnego celebrowania

Obowiązujący Kodeks Prawa Kanonicznego w kan. 905 § 1 stwierdza, że nie wolno kapłanowi więcej niż raz odprawiać w ciągu dnia, z wyjątkiem przypadków, w których zgodnie z prawem może kilka razy odprawiać Eucharystię w tym samym dniu. Jest to więc nawiązanie do długiej tradycji Kościoła. Binowanie lub trynowanie stanowi sytuację nadzwyczajną i obwarowane jest kilkoma warunkami. Jeszcze bardziej nadzwyczajne okoliczności powinny się pojawić, aby można było koncelebrować Eucharystię³⁶.

Kan. 905 § 2 zezwolił ordynariuszom miejsca (zob. kan. 134 § 1 i 2), by upoważniali kapłanów do binowania mszy świętej także w dni powsze-

---

³⁴ Por. Hemperek, s. 116.

³⁵ Por. L. Chiappetta, *Sommario di Diritto Canonico e concordatario*, Roma 1994, s. 690-691; Szafrowski, *Podręcznik prawa kanonicznego...*, dz. cyt., s. 210; szerzej zob. Pastuszko, s. 262-267.

³⁶ Por. Z. Janczewski, *Binacja i trynacja Mszy świętej w koncelebrze w świetle prawa kanonicznego i liturgicznego*, w: RNP 16 (2006) 1, s. 288.

dnie, gdy domaga się tego słuszna przyczyna. Nie można go udzielać ze względu na prośbę zaledwie kilku osób lub tylko dla zaspokojenia pobożności jakiegoś wiernego, bądź kapłana³⁷. W dalszej części omawiana norma podaje warunki, kiedy ordynariusz może zezwolić na binację. Są to następujące okoliczności:

1. gdy brakuje kapłanów – musi brakować osób mających święcenia kapłańskie, mogących sprawować mszę świętą dla wiernych w odpowiednim miejscu i czasie;

2. gdy zachodzi słuszna przyczyna – ma na uwadze dobro jakiejś większej społeczności, np. potrzeba sprawowania Eucharystii w pierwszy piątek miesiąca, pogrzeb, ślub; sytuacja ta powinna pojawić się „nadplanowo”.

Obydwa warunki muszą być spełnione jednocześnie, a prawo binacji pod żadnym pozorem nie może być nadużywane³⁸.

Trynacją nazywamy celebrowanie Eucharystii trzykrotnie w ciągu dnia przez tego samego celebransa. Kodeks Prawa Kanonicznego w kan. 905 § 2, oprócz binacji, upoważnia ordynariusza miejsca, by zezwalał, gdy tego domaga się konieczność duszpasterska, także na trynację w niedziele i święta nakazane. Wyklucza się natomiast, aby wspomniani ordynariusze zezwalali na trynację w dni powszednie³⁹.

Z upoważnienia ordynariusza kapłani mogą trynować, zgodnie z kan. 905 § 2, w niedziele i święta nakazane, gdy jest brak kapłana oraz istnieje konieczność duszpasterska. Konieczność duszpasterska to coś więcej niż słuszna przyczyna przy binacji. Ma ona miejsce wtedy, gdy znaczna część wiernych nie ma możliwości, bez własnej winy, uczestniczenia w Eucharystii. Gdyby ordynariusz nie wydał dla swojego terytorium norm bliżej określających przypadki konieczności duszpasterskiej, a zaszłaby taka sytuacja, należy za każdym razem zwracać się do niego o stosowne zezwolenie⁴⁰.

³⁷ Por. Trevisan, *L'Eucaristia...*, dz. cyt., s. 106.

³⁸ Por. Szafranski, *Podręcznik prawa kanonicznego...*, dz. cyt., s. 187; szerzej zob. P. Majer, *Non licet sacerdoti plus semel in die celebrare - Znaczenie normy kan. 905 § 1 KPK o jednokrotnym sprawowaniu Eucharystii w ciągu dnia*, w: PK 42 (1999) 1-2, s. 167-172.

³⁹ Por. Szafranski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, dz. cyt., s. 197.

⁴⁰ Por. Z. Janczewski, *Binacja i trynacja Mszy świętej w koncelebrze w świetle prawa kanonicznego i liturgicznego*, w: RNP 16 (2006) 1, s. 291-292.

Poza sytuacjami określonymi przez prawo powszechne i ordynariusza miejsca koncelebrowanie jest niedozwolone, gdy w danym dniu celebruje się wcześniej już dwie msze święte. Takie stanowisko zajęła Kongregacja Kultu Bożego w odpowiedzi skierowanej do arcybiskupa Mediolanu dn. 31. stycznia 1973 r.⁴¹.

W czasie II wojny światowej w Polsce wielu kapłanów poniosło śmierć męczeńską. Po wojnie kapłani musieli objąć opieką duszpasterską nowe tereny na zachodzie i północy naszego kraju. Wówczas, w niedziele i święta, kapłani celebrując mszę świętą dla wiernych, musieli binować. Dlatego prosili swoich ordynariuszy miejsca o zezwolenie na odprawianie więcej niż dwóch mszy świętych w niedziele i święta nakazane. *Codex Iuris Canonici* nie upoważniał do tego biskupów. Biskupi występowali z taką prośbą do Kardynała Stefana Wyszyńskiego, który ze względu na sytuację polityczną Polski, miał upoważnienie od Stolicy Apostolskiej między innymi na udzielanie pozwolenia nawet na kwadrynację. Obecnie kwadrynacja nie jest przewidziana ani prawem kanonicznym, ani prawem liturgicznym, dlatego biskupi – jeśli nie mają do tego uprawnienia od Kongregacji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów – proszą o kwadrynację Nuncjusza Apostolskiego, aby ten zwrócił się do Stolicy Apostolskiej⁴².

Sprawowanie Eucharystii w intencji zmarłego przez kolejne trzydzieści dni nazywa się mszą gregoriańską. Praktyka odprawiania tych mszy wywodzi się od papieża Grzegorza Wielkiego (+ 604). Ważną kwestią w tej sprawie jest odniesienie się do normy o możliwości jednokrotnego sprawowania Najświętszej Ofiary w ciągu dnia przez kapłana. Zasadniczo obowiązuje tutaj ciągłość odprawiania tych mszy przez trzydzieści dni, ale mogą pojawić się sytuacje powodujące naruszenie kan. 905 § 1 przez kapłana. W związku z tym Kongregacja Soboru w 1967 r. wydała deklarację o ciągłości sprawowania mszy gregoriańskich. Dokonano w niej ważnych wyjaśnień, określając wypadki, w których gregorianka zachowuje wymaganą ciągłość mimo przerwania kolejnych trzydziestu dni jej sprawowania. Takimi sytuacjami są: nagła choroba kapłana oraz inna uzasadniona przyczyna np. odprawienie mszy pogrzebowej lub za nowożeńców. Na odprawiającym kapłanie spoczywa obowiązek jak najszybszego dopełnie-

---

⁴¹ Por. X. Ochoa, *Leges Ecclesiae*, Roma 1974, col. 6454.

⁴² Por. Pastuszko, s. 94.

nia brakujących mszy do trzydziestu. Ordynariusz miejsca ma obowiązek czuwania nad tym, aby nie wkradły się nadużycia w tej ważnej sprawie⁴³.

Ratio legis kan. 905 jest przede wszystkim troską Kościoła o właściwe podejście wiernych do sakramentu Eucharystii i zapobieganie ewentualnym nadużyciom, jakie mogłyby się pojawić w relacji do tego sakramentu. Takim brakiem należnego szacunku dla Eucharystii byłoby nie tylko odprawianie jej dla stypendium, ale także przejście od szafowania do władania Najświętszą Ofiarą⁴⁴. Ponadto częste sprawowanie, nawet kilku mszy świętych dziennie, nie zawsze służy kapłańskiej duchowości. Może pojawić się niebezpieczeństwo rutyny i urzeczowienia Eucharystii, które może doprowadzić do osłabienia osobowej relacji kapłana z Chrystusem⁴⁵.

Szafarz powinien być sługą Eucharystii, powierzonej mu przez samego Chrystusa. Ma służyć całemu Kościołowi. Jest zobowiązany do troski o zachowanie tego największego skarbu w należytej czci, szacunku oraz strzeżeniu jego świętości. Potwierdza to norma kan. 905. Ponadto Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów w instrukcji *Redemptionis Sacramentum* przypomina, że Msze nie powinny być mnożone wbrew przepisom prawa. Prowadzi to do niegodziwości takiego postępowania (por. RS 116).

2.1.3. Uprawnienie do koncelebracji

Koncelebracja etymologicznie pochodzi od łac. *con* – z, razem, wspólnie i *celebrare* – świętować, sprawować, lub od gr. *synleiturgein* – sprawować, czynić liturgię „z”⁴⁶.

⁴³ Por. Kongregacja Soboru, *Deklaracja w sprawie ciągłości odprawiania Mszy gregoriańskich*; por. także: Hemperek, s. 147; *Gregoriańska Msza*, w: *Leksykon liturgii*, dz. cyt., s. 501-502; Janczewski, *Binacja i trynacja Mszy świętej w koncelebrze...*, dz. cyt., s. 289.

⁴⁴ Por. J. M. Huels, *The most holy Eucharist*, w: *New commentary on the Code of Canon Law. Commissioned the Canon Law Society of America*, (red. J. P. Beal, J. A. Coriden, T. Green), New York-Mahwah 2000, s. 1100-1101.

⁴⁵ Por. B. W. Zubert, *Eucharystia w życiu i posłudze kapłana. Refleksje kanonisty*, w: *Ineffabile Eucharistiae donum*, (red. T. Dola), Opolska Biblioteka Teologiczna, t. 19, Opole 1997, s. 473.

⁴⁶ Zob. S. Czerwik, *Koncelebra*, w: EK, t. IX, kol. 540-542; zob. *Koncelebracja*, w: *Leksykon liturgii*, dz. cyt., s. 670-672; zob. J. Sondel, *Słownik łacińsko – polski dla prawników i historyków*, Kraków 1997, s. 141.

Najczęściej mianem *koncelebra* określa się wspólne sprawowanie liturgii, szczególnie Najświętszej Ofiary, pod przewodnictwem biskupa lub wyznaczonego prezbitera. Wspólnie, mocą tego samego kapłaństwa, utożsamiając się z Najwyższym Kapłanem Jezusem Chrystusem, jednym aktem woli sprawują święte czynności⁴⁷.

Obowiązujący Kodeks w normie kan. 902 zezwala kapłanom na koncelebranie Eucharystii, jeżeli tylko czegoś innego nie domaga się pożytek wiernych. Pozostawia jednak możliwość indywidualnego odprawiania dla każdego kapłana, choć nie podczas koncelebracji sprawowanej w tym samym czasie w kościele lub kaplicy (por. kan 902)⁴⁸. Zatem obowiązujące prawo poruszają kwestię reguluje zupełnie inaczej niż wcześniejsze prawodawstwo. Wszystkie normy i przepisy, ukazujące kiedy i w jaki sposób można koncelebrować Eucharystię, zawarte są w „Ogólnym wprowadzeniu do Mszału Rzymskiego”. Koncelebra ukazuje we właściwy sposób jedność kapłaństwa, ofiary i całego ludu Bożego. Jeśli pożytek wiernych nie wymaga, aby kapłani celebrowali pojedynczo, zaleca się koncelebrować: Mszę wieczorną w Wielki Czwartek; msze sprawowane na soborach, zjazdach biskupów i synodach; mszę konwentualną oraz mszę główną w kościołach i kaplicach i msze sprawowane w czasie wszelkiego rodzaju zjazdów kapłanów diecezjalnych i zakonnych.

Każdemu kapłanowi wolno sprawować Eucharystię indywidualnie, ale nie w tym samym czasie i kościele lub kaplicy, gdzie odbywa się koncelebracja. Natomiast w Wielki Czwartek oraz w Wigilię Paschalną nie wolno celebrować Eucharystii pojedynczo. Tam, gdzie jest wielu kapłanów, msze koncelebrowane mogą odbyć się nawet kilkakrotnie w ciągu jednego dnia. Jeśli jest duszpasterska potrzeba, koncelebracja winna być zaplanowana w różnym czasie albo w różnych miejscach świętych. Do biskupa należy sprawowanie nadzoru nad dyscypliną koncelebracji we wszystkich kościołach i kaplicach jego diecezji. Szczególną wartość posiada koncelebra, w której biorą udział prezbiterzy ze swoim biskupem w tzw. mszy stacyjnej, zwłaszcza w uroczystych dniach roku liturgicznego, we mszy święceń nowego biskupa diecezjalnego albo jego koadiutora lub biskupa pomocniczego, w Mszy Krzyżma, w Mszy Wieczerzy Pańskiej Wielkiego Czwartku,

---

⁴⁷ Por. *Sacra Congregatio Rituum, Decretum Generale „Ecclesiae semper”*, w: *Ritus servandus in concelebratione Missae et ritus communionis sub utraque specie, editio typica*, Vaticanis 1965, p. 7.

⁴⁸ Zob. KKKW 700; zob. także: Marzoa, s. 610-611.

w dniach obchodów ku czci świętego Założyciela lokalnego Kościoła lub Patrona diecezji, w rocznice biskupa, wreszcie z okazji synodu lub wizytacji pasterskiej. Ponadto zaleca się koncelebrację, gdy prezbiterzy spotykają się ze swym biskupem, czy to z okazji rekolekcji, czy na jakimś zjeździe. Dla uwydatnienia symbolicznej wymowy jakiejś uroczystości można w następujących przypadkach celebrować lub koncelebrować kilkakrotnie w ciągu dnia: celebrujący lub koncelebrujący w Wielki Czwartek Mszę Krzyżma może celebrować lub koncelebrować mszę wieczorną; kto celebruje lub koncelebruje mszę w noc paschalną, może celebrować lub koncelebrować mszę w dniu Paschy; w Narodzenie Pańskie wszyscy kapłani mogą celebrować lub koncelebrować trzy msze święte, jeżeli się je sprawuje o właściwej porze; w dniu wspomnienia wszystkich wiernych zmarłych wszyscy kapłani mogą celebrować lub koncelebrować trzy msze święte, byleby odbywały się one w różnych porach i by zachowano przepisy dotyczące aplikacji drugiej i trzeciej mszy⁴⁹; kto na synodzie, podczas wizytacji pasterskiej lub na zjeździe kapłanów koncelebruje z biskupem lub jego delegatem, może powtórnie w tym dniu celebrować mszę dla dobra wiernych. Odnosi się to również do zebrań zakonników. Eucharystia koncelebrowana jest sprawowana według zasad ustalonych dla wszystkich mszy świętych (por. OWMR 112-251).

W Kodeksie Prawa Kanonicznego mamy jeszcze drugi kanon mówiący o koncelebracji, a mianowicie „katolickim kapłanom jest zabronione koncelebrowanie Eucharystii z kapłanami lub szafarzami kościołów lub wspólnot kościelnych nie mających pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim” (kan. 908)⁵⁰. Takie postępowanie spowodowałoby zafałszowanie znaku sakramentalnego, który ukazuje jedność Kościoła. Kodeks Kanonów Kościołów Wschodnich kwestię koncelebry porusza również w swoich normach. Uregulowana została w nim forma koncelebry kapłanów należących do różnych Kościołów *sui iuris*. Może ona odbywać się za zgodą miejscowego biskupa. Trzeba ponadto zachować księgi liturgiczne głównego celebransa i, o ile to możliwe, własne szaty liturgiczne i insygnia każdego koncelebransa. Dołączając się do takiej koncelebry, kapłan powinien znać schemat i język liturgii danego obrządku⁵¹.

⁴⁹ Por. Benedykt XV, *Constitutio Apostolica „Incruentum altaris sacrificium”*, w: AAS 7 (1915), s. 401-404.

⁵⁰ zob. KKKW 702.

⁵¹ Por. KKKW 701; por. L. Adamowicz, *Wprowadzenie do prawa o sakramentach świętych według Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich*, Lublin 1999, s. 102-104.

2.2. Obowiązki dotyczące sprawowania Eucharystii

Oprócz uprawnień celebrans posiada także obowiązki dotyczące sprawowania Najświętszej Ofiary. Kapłan jest szafarzem Eucharystii, dlatego powinien w sposób właściwy przygotować się do celebracji, a także złożyć dziękczynienie i uwielbienie Bogu za dopuszczenie go do działania *in persona Christi*. Sprawując Najświętszą Ofiarę, kapłan ma obowiązek zachowania obrządku, w którym przyjął święcenia kapłańskie. Wierni mają prawo do korzystania z owoców mszy świętej, a przede wszystkim do przyjęcia Komunii świętej. Kapłan, jako pasterz powierzonej owczarni, ma troszczyć się o ich dobro duchowe, sprawując w ich intencji msze święte. Właściwe pojęcie ofiar mszalnych i wynikających z nich obowiązków w świetle norm prawa kościelnego przyczyni się do odpowiedniego traktowania ofiary mszy świętej.

2.2.1. Obowiązek przygotowania i dziękczynienia po mszy świętej

Prawodawca w kan. 909 zwraca uwagę na bardzo ważny element posługi kapłana jako szafarza Najświętszej Eucharystii. Obowiązujący Kodeks przejął tę normę z poprzedniego Kodeksu z 1917 r., tj. z can. 810, który mówił o potrzebie należytego przygotowania się kapłana przez modlitwę do sprawowania Eucharystii, a po jej zakończeniu – złożenia Bogu dziękczynienia za nią.

Prawo Kościoła dzisiaj wymaga, aby „każdą celebrację liturgiczną starannie przygotować przy zgodnym współdziałaniu wszystkich zainteresowanych oraz przy użyciu mszału i innych ksiąg liturgicznych, tak co do strony obrzędowej, jak i spraw duszpasterskich czy muzyki” (OWMR 111). Pośród tych czynności przygotowawczych, szczególne znaczenie posiada przygotowanie serc, które jest wspólnym dziełem Ducha Świętego i zgromadzenia, a szczególnie pełniących funkcje wynikające ze święceń (por. KKK 1098)⁵². Wszyscy udający się na sprawowanie Eucharystii, zarówno kapłani jak i wierni świeccy, powinni się do niej przygotować przez post i modlitwę, przez pojednanie z Bogiem i braćmi, a także przez rozważanie słowa Bożego i przygotowanie daru ofiarnego⁵³.

---

⁵² Zob. Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Kapłan głosiciel słowa...*, dz. cyt., s. 25.

⁵³ Por. *Wskazania Episkopatu Polski po ogłoszeniu nowego wydania Ogólnego Wprowadzenia do Mszału Rzymskiego*, w: „Anamnesis” nr 42, s. 25.

Celebrans przed sprawowaniem mszy świętej powinien zachować post eucharystyczny. Dlatego przystępujący do Eucharystii powinien przynajmniej na godzinę przed przyjęciem Komunii świętej powstrzymać się od przyjęcia jakiegokolwiek pokarmu i napoju, z wyjątkiem wody i lekarstwa. Ponadto, kapłan, który tego samego dnia sprawuje dwu- lub trzykrotnie Najświętszą Eucharystię, może przed drugim lub trzecim sprawowaniem coś spożyć, chociażby nie zachodziła przerwa jednej godziny. Osoby w starszym wieku lub złożone jakąś chorobą, jak również ci, którzy nad nimi sprawują opiekę, mogą przyjąć Komunię świętą, chociażby coś spożyli w ciągu godziny poprzedzającej (por. kan. 919)⁵⁴.

W kan. 909 jest jasno stwierdzone, że kapłan ma się przygotować do celebrowania Eucharystii, natomiast dokładnie nie jest powiedziane, w jaki sposób ma tego dokonać. Pewną pomoc mogą tu stanowić przepisy z potrydenckiego Mszału Rzymskiego, które polecały odmawiać przed mszą świętą antyfonę i psalmy: 83, 84, 85, 115 i 129 wraz modlitwami. Te psalmy i modlitwy dzisiaj często znajdują się w zakrystii przy klęczniku, z których kapłan mający celebrować Eucharystię powinien skorzystać. Ponadto *Liturgia godzin*, każdy tom, zawiera modlitwy do ewentualnego wykorzystania przy przygotowaniu się do mszy świętej. Kapłani przed sprawowaniem Najświętszej Ofiary mogą również wykorzystać inne formy modlitw, adoracji itp. Nie będzie to obciążeniem dla kapłana, jeśli uświadomi sobie, w czym imieniu występuje, sprawując święte czynności, oraz co właściwie czyni, sprawując Eucharystię (dokonuje dzieła zbawienia siebie i całego świata – zob. kan. 904)⁵⁵.

Ważnym momentem przygotowania się do celebrowania Eucharystii, podanym w Ogólnym Wprowadzeniu do Mszału Rzymskiego, jest zachowanie w odpowiednim czasie pełnego czci milczenia. Godne pochwały jest zachowanie milczenia w kościele, w zakrystii i w przylegających do niej pomieszczeniach już przed rozpoczęciem celebracji, aby wszyscy pobożnie i godnie przygotowali się do sprawowania świętych czynności (por. OWMR 45). Po zakończeniu sprawowania Eucharystii kapłan, na mocy kan. 909, jest zobowiązany do dziękczynienia.

---

⁵⁴ Zob. Hemperek, s. 125-126.

⁵⁵ Por. Pastuszko, s. 102-104.

2.2.2. Obowiązek udzielania Komunii świętej

W Kościele rozróżnia się sprawujących Najświętszą Ofiarę i udzielających Komunii świętej. Celebrować Eucharystię mogą jedynie kapłani, czyli biskupi i prezbiterzy. Natomiast Komunii świętej mogą udzielać nie tylko kapłani. W tym artykule interesuje nas kapłan jako szafarz Komunii świętej. KPK w kan. 910 podał normy dotyczące szafarza Komunii świętej. Według tego kanonu w § 1. zwyczajnym szafarzem Komunii świętej jest biskup, prezbiter i diakon. Natomiast § 2 stwierdza, że nadzwyczajnym szafarzem Komunii świętej jest akolita oraz wierny, wyznaczony do pełnienia tej funkcji zgodnie z kan. 230 § 3⁵⁶.

Do udzielania Komunii świętej podczas Eucharystii szczególnie zobowiązany jest celebrans. Natomiast postawę tych kapłanów, którzy – choć obecni przy celebrowaniu mszy świętej – wstrzymują się od udzielania Komunii świętej, pozostawiając ten obowiązek świeckim, instrukcja *Inaestimabile donum* z 1980 r. oraz *Ecclesiae de mysterio* z 1997 r. uznaje za naganną i niewłaściwą, gdyż dotykanie świętych postaci jest przywilejem tych, którzy mają święcenia (por. RS 146-160)⁵⁷.

Szczególnym zadaniem kapłana, jako zwyczajnego szafarza Komunii świętej, jest udzielanie go chorym na sposób wiatyku. Ten obowiązek i prawo określa kan. 911. W sytuacji zwyczajnej wypełniają go: proboszcz (jako funkcja specjalna zob. kan. 530 n. 3) i wikariusze parafialni, kapelani, jak również przełożony wspólnoty w kleryckich instytutach zakonnych lub stowarzyszeniach życia apostołskiego w odniesieniu do wszystkich przebywających w domu. Jeżeli jest konieczność oraz domniemywa się przynajmniej domyślną zgodę proboszcza, kapelana lub przełożonego, powinien to uczynić każdy kapłan lub inny szafarz Komunii świętej. O udzieleniu wiatyku w takich okolicznościach należy powiadomić uprawnionych szafarzy (por. kan. 911)⁵⁸.

Prawodawca w kan. 925 podaje, że Komunii świętej udziela się zwyczajnie pod postacią chleba w czasie mszy świętej. Ta forma udziela-

---

⁵⁶ Por. Testa, s. 212; por. także: Gerosa, s. 170; Marzoa, s. 615-616.

⁵⁷ Por. Kongregacja Sakramentów i Kultu Bożego, *Instrukcja „Inaestimabile donum”*, n. 10, w: AAS 72 (1980), s. 331-343; zob. Jan Paweł II, *List do kapłanów na Wielki Czwartek 1980...*, dz. cyt., n. 11; Papieska Komisja Autentycznej Interpretacji KPK, *Responsum ad propositum dubium*, w: AAS 76 (1984), s. 746; Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Instrukcja Ecclesiae de mysterio*, art. 8, w: AAS 89 (1997), s. 852-871.

⁵⁸ Szerzej zob. Pastuszko, s. 126-135.

nia jest najbardziej wygodna dla szafarza oraz bezpieczna ze względu na szacunek do tego sakramentu. Główną i całkowitą odpowiedzialność za święte Postacie ponoszą kapłani, gdyż oni zazwyczaj rozdają je uczestnikom zgromadzenia liturgicznego⁵⁹.

W dalszej części kan. 925 prawo pozwala w określonych warunkach udzielać Komunii świętej pod obiema postaciami. Soborowa Konstytucja o liturgii daje możliwość biskupom udzielania pozwolenia na Komunię świętą pod obiema postaciami, tak duchowieństwu jak i świeckim, w przypadkach określonych przez Stolicę Apostolską (por. KL 55)⁶⁰.

Ogólne Wprowadzenie do Mszału Rzymskiego podaje normy, kiedy Komunia święta pod obiema postaciami jest dozwolona. Ponadto mogą ją przyjmować następujące osoby: kapłani, którzy nie mogą celebrować ani koncelebrować; diakon i usługujący, którzy spełniają swoje funkcje podczas mszy świętej; członkowie zgromadzeń zakonnych w mszy konwentualnej oraz mszy zgromadzenia, alumni seminarium, uczestnicy rekolekcji. Ponadto biskup diecezjalny może ustalić dla swej diecezji zasady dotyczące udzielania Komunii świętej pod obiema postaciami. Zasady te obowiązują także w kościołach zakonnych oraz w małych grupach. Miejscowemu biskupowi udziela się też władzy zezwalania na Komunię świętą pod obiema postaciami, ilekroć uzna to za słuszne kapłan sprawujący pasterską pieczę nad powierzoną mu wspólnotą. Wierni powinni być pouczeni, by wykluczyć niebezpieczeństwo znieważenia Najświętszego Sakramentu. Odnośnie do sposobu udzielania wiernym Komunii świętej pod obiema postaciami oraz rozszerzenia możliwości jej przyjmowania Konferencje Episkopatów mogą wydać normy wymagające zatwierdzenia przez Stolicę Apostolską. Szczegółowe wskazania zawarte są we wstępie do Mszału Rzymskiego (por. OWMR 283)⁶¹.

Prawodawca w kan. 925 dopuszcza jeszcze jedną możliwość przyjęcia Komunii świętej tylko pod postacią wina. W ten sposób mogą przyjąć

⁵⁹ Por. Pastuszko, s. 237; por. także: *Komunia eucharystyczna*, w: *Leksykon liturgii*, dz. cyt., s. 657-669.

⁶⁰ Szerzej zob. J. Mielcarek, *Komunia święta pod dwiema postaciami w ustawodawstwie Kościoła zachodniego*, Lublin 1983; zob. także: E. Szczot, *Prawo wiernego do Eucharystii według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku*, Lublin 2000, s. 116-124.

⁶¹ Kongregacja Kultu Bożego w Liście o przygotowaniu i obchodzeniu Świąt Paschalnych *Paschalis sollemnitatis* (n. 92) stwierdza, że stosowną jest rzeczą, aby wierni w Komunii Wigilii Paschalnej mogli przeżyć pełnię znaku Eucharystii, przyjmując ją pod postaciami chleba i wina (zob. w: RBL 41 (1988) 388).

Komunię wszyscy, którzy ze względu na chorobę nie mogą jej przyjąć pod postacią Chleba (por. EM 41). Kongregacja Nauki Wiary pismem z dn. 29 Października 1982 r. upoważniła miejscowych ordynariuszy do wyrażania zgody na Komunię pod postacią wina dla chorych na celiachię⁶².

Kapłan powinien pamiętać, że możliwość rozdzielania Komunii świętej w różnych okolicznościach, jest szczególnym jego zadaniem i obowiązkiem.

2.2.3. Obowiązek sprawowania Eucharystii za ludzi w przyjętych intencjach

Eucharystia jest źródłem i zarazem szczytem całego życia chrześcijańskiego (zob. KK 11; KKK 1324). To z niej płyną niezliczone łaski dla wszystkich wierzących. Zgodnie z nauką Magisterium Kościoła owoce mszy świętej mogą być aplikowane w jakiegokolwiek godziwej intencji. Można je więc ofiarowywać w intencjach żywych i zmarłych; w potrzebach własnych, Kościoła czy świata itp. Intencja powinna być godziwa. Nie należy ofiarować owoców mszy świętej w intencjach złych ze swej natury, np. życząc komuś czegoś złego (por. kan. 945; 901)⁶³.

Przyjęcie stypendium mszalnego przez kapłana jest godziwe, gdyż ta ofiara nie jest wynagrodzeniem za aplikowanie mszy, co byłoby symonią zakazaną z prawa Bożego. Jałmużna mszalna nie jest też zapłatą za wykonaną pracę przy celebracji Eucharystii, ma natomiast służyć utrzymaniu kapłana, który ma do tego prawo⁶⁴. Jeśli chodzi o godziwość tej praktyki, to za genezę bierze się słowa Chrystusa, że „zasługuje robotnik na swoją zapłatę” (zob. Łk 10,7; Mt 10,10; 1 Kor 9,7-13). W kan. 945 Kościół dalej uznaje za godziwą praktykę przyjmowanie ofiar w określonej intencji przy okazji sprawowania Eucharystii.

Prawodawca w kan. 945 § 2 zachęca kapłanów, aby odprowadzali mszę świętą w intencji wiernych, zwłaszcza ubogich, także wtedy, gdy nie otrzy-

---

⁶² Por. Kongregacja Nauki Wiary, *Responsa ad proposita dubia*, w: AAS 74 (1982), s. 1298; szerzej na temat *celiakii* zob. w: www.resmedica.pl

⁶³ A. Sobczak, *Jałmużna mszalna*, w: „Homo Dei” 2 (2000) 39; szerzej zob. A. Ciepliński, *O stypendiach mszalnych*, Warszawa 1913; także: Huels, s. 1129-1131.

⁶⁴ Por. T. z Akwinu, *Suma teologiczna*, II - II, q. 100, a. 2, ad. 2.

mają ofiary. Chodzi tutaj o zasadę wynikającą z miłości bliźniego, aby nie było takich wiernych, którzy z powodu rzeczywistego ubóstwa w ogóle nie mogliby zamawiać Mszy świętej w ważnych sprawach swojego życia lub za bliskich zmarłych⁶⁵.

Kan. 946 stwierdza, że osoby składające ofiarę z racji mszy świętej przyczyniają się do dobra Kościoła oraz uczestniczą przez tę ofiarę w jego trosce o utrzymanie kapłanów oraz dzieł Kościoła.⁶⁶

W kolejnej normie kan. 947 prawodawca przestrzega kapłanów, aby od przyjmowania ofiar mszalnych usunęli wszelkie pozory transakcji lub handlu. Tam, gdzie w grę wchodzi dobra materialne, pieniądze, pojawiają się niebezpieczeństwa nadużyć. Eucharystia jest zaś tego rodzaju rzeczywistością, że należy bardzo mocno dbać o wyeliminowanie jakichkolwiek nieprawidłowości w tej materii. Kościół zawsze dbał o to, aby sprawy ofiar mszalnych nigdy nie miały nawet pozorów transakcji lub handlu⁶⁷. Kto niezgodnie z prawem czerpie zysk z przyjętych ofiar mszalnych, powinien być ukarany sprawiedliwą karą (zob. kan. 1385).

Należy oddzielnie sprawować Eucharystię w intencji tych, za których została złożona i przyjęta, nawet skromna, ofiara (zob. kan. 948). Kongregacja ds. Duchowieństwa dn. 22 lutego 1991 r. wydała dekret *Mos igitur* regulujący problem tzw. mszy zbiorowych, w których łączono kilka ofiar mszalnych składanych w określonych intencjach i celebrowania z nich jednej mszy świętej. W znacznej części dekret ten dotyczy sprawy łączenia intencji mszalnych. O ile praktyka przyjmowania ofiar na mszę świętą zbiorową jest dopuszczalna, to łączenie intencji indywidualnych w jednej mszy świętej bez wiedzy i zgody ofiarodawców jest naruszeniem sprawiedliwości. A taką praktykę można dostrzec w wielu regionach świata. Następnie dokument ten ustala normy dopuszczające możliwość

---

⁶⁵ Por. J. Jaśkowski, *Obowiązki proboszcza dotyczące Eucharystii w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r.*, w: *Recepcja Vaticanum II w prawie kanonicznym. Materiały ogólnopolskiej sesji naukowej zorganizowanej 20 kwietnia 2005 r. z okazji 40- lecia zakończenia Soboru Watykańskiego II*, (red. S. Tymosz), Lublin 2005, s. 199; zob. J. Dudziak, *Kanoniczna rola proboszcza. Realizacja podstawowych zadań kościelnych: nauczania, uświęcania, rządzenia*, Tarnów 2001, s. 41.

⁶⁶ Por. Pastuszko, s. 370-372.

⁶⁷ Por. Hempterek, s. 144; szerzej zob. S. Paździór, *Prawodawstwo kościelne wobec prowadzenia handlu przez osoby duchowne*, w: *Historia et ius. Księga pamiątkowa ku czci Księdza Profesora Henryka Karbownika*, (red. A. Dębiński, G. Górski), Lublin 1998, s. 398-408.

mszy świętych zbiorowych. Należy jednak podkreślić, że praktyka ta jest tylko tolerowana i że powinna być stosowana jedynie w wyjątkowych sytuacjach. Warunkiem wprowadzenia mszy świętej zbiorowej jest uprzednie powiadomienie oraz jednoznaczna, podejmowana w wolności, zgoda wiernych na to, by ich ofiary zostały połączone z innymi w jedną ofiarę. Warunek ten zostaje spełniony, gdy jest podane do publicznej wiadomości, gdzie i kiedy zostanie odprawiona ta msza święta. Istnieje jednak pewne zastrzeżenie: tego rodzaju Eucharystie nie mogą być sprawowane częściej niż dwa razy w tygodniu. Wierni mogą bowiem pragnąć tego rodzaju mszy częściej, np. w sanktuariach. Jediną racją takiego ograniczenia jest rzeczywista troska prawodawcy kościelnego o ograniczenie liczby tych mszy, a przez to podkreślenie ich wyjątkowego charakteru⁶⁸.

Obowiązek odprawienia oraz aplikowania Eucharystii w intencji tych, którzy złożyli ofiarę, pozostaje także wtedy, gdy przyjęte stypendia, nawet bez winy przyjmującego, zaginęły (zob. kan. 949). Wraz z przekazaniem i przyjęciem ofiary mszalnej rodzi się obowiązek prawny odprawienia mszy świętej w określonej intencji. Ofiary i zobowiązania mszalne nigdy nie podlegają przedawnieniu (zob. kan. 199, p. 5). Obowiązek sprawowania Eucharystii w określonej intencji rodzi się w momencie rzeczywistego otrzymania ofiary przez kapłana⁶⁹.

Jeśli złożono pewną sumę pieniędzy na odprawienie mszy św., bez określenia ich liczby, należy ją ustalić, biorąc pod uwagę wielkość ofiary, składaną zwyczajowo w miejscu zamieszkania ofiarodawcy i tyle mszy świętych odprawić w jego intencji. Jeśli jest domniemanie, że inna była intencja ofiarodawcy, to można zachować wyższą ofiarę z racji odprawienia Eucharystii (zob. kan. 950).

Każdy kapłan może zatrzymać dla siebie, z racji sprawowanej Eucharystii, tylko jedną ofiarę dziennie. Odprawiając więcej mszy jednego dnia, może wszystkie aplikować w intencjach, w których zostały złożone ofiary. Jednocześnie kapłan ma obowiązek ofiary z pozostałych mszy świętych przekazać na cele oznaczone przez ordynariusza, z dopuszczeniem jednak pewnego wynagrodzenia z tytułu zewnętrznego (zob. kan. 951). Ustalenie wielkości ofiary składanej z racji sprawowania Eucha-

---

⁶⁸ Por. Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dekret w sprawie intencji mszalnych „Mos igitur”*, w: AAS 83 (1991), s. 443-446; por. Pastuszko, s. 370-372.

⁶⁹ Por. tamże, s. 379.

rystii należy do synodu prowincjalnego lub do zebrania biskupów prowincji. Kapłan nie może domagać się ofiary wyższej niż ta ustalona. Gdyby prawo partykularne nie określiło wysokości tych ofiar, to należy zachować zwyczaj panujący w diecezji. Ta dyspozycja kodeksowa odnosi się także do wszystkich członków instytutów zakonnych, przebywających na danym terytorium (zob. kan. 952). Ponadto kapłanowi nie wolno przyjąć więcej ofiar mszalnych niż sam może uczynić im zadość w ciągu roku (zob. kan. 953)⁷⁰.

Kapłani zobowiązani są prawem do dokładnego zapisywania przyjętych mszy świętych oraz już aplikowanych (zob. kan. 954 § 4). Ponadto każdy proboszcz, rektor kościoła, powinien posiadać specjalną książkę, w której dokładnie trzeba zapisywać liczbę przyjętych mszy św., intencje ofiarodawcy oraz wysokość złożonej ofiary i fakt odprawienia. Ordynariusz jest zobowiązany do czuwania nad właściwym wypełnianiem powyższych norm odnośnie do ofiar mszalnych (zob. kan. 957, 958)⁷¹.

Ponadto uprawnienie do celebrowania mszy świętej może rodzić obowiązek z racji wykonywania określonej posługi duszpasterskiej, np. proboszcza, biskupa diecezjalnego. Są nimi: konieczność celebrowania Eucharystii za powierzony lud (zob. kan. 388, 534), dopełnienia umowy zawartej z ofiarodawcą, który złożył celebrowsowi ofiarę i oczekuje aplikowania owoców mszy świętej w określonej przez siebie intencji⁷².

Zobowiązanie do sprawowania Najświętszej Ofiary *pro populo*, to obowiązek aplikowania Eucharystii w intencji powierzonego sobie ludu Bożego, w określone dni przez określonych kapłanów. Podmiotami zobowiązanymi do wykonania tego obowiązku są: biskup diecezjalny (zob. kan. 388) oraz proboszcz (zob. kan. 534). Obowiązek ten należy wypełniać od momentu objęcia urzędu aż do jego ustania, czy to biskupa czy też proboszcza, zgodnie z obowiązującym kalendarzem liturgicznym – to znaczy w niedziele i święta nakazane. Mszę świętą *pro populo* kapłan jest zobowiązany odprawić osobiście oraz w tym samym dniu. Jeśli zachodzi przeszkoda, z mocy prawa może upoważnić innego kapłana do wypełnienia tego obowiązku (zob. kan. 534 § 1). Dlatego pasterz, który nie

⁷⁰ Por. Hemperek, s. 145-146.

⁷¹ Por. Pastuszko, s. 390-393.

⁷² Por. Dudziak, s. 67-68.

zadośćuczynił temu obowiązkowi we wskazany sposób, powinien odprawić tyle mszy, ile opuścił (zob. kan. 534 § 3). Obowiązek ten wypływa ze sprawiedliwości i nie podlega przedawnieniu⁷³.

3. Ważność i godziwość sprawowanej Eucharystii

Kierowanie świętą liturgią w Kościele w pierwszym rzędzie należy do Zastępcy Chrystusa na ziemi – papieża (zob. kan. 331; KK 22). W imieniu i mocą autorytetu papieża działa Stolica Apostolska, której powinnością jest zarządzanie liturgią Kościoła powszechnego, wydawanie ksiąg liturgicznych, zatwierdzanie ich przekładów na języki nowożytne, dokonanych staraniem Konferencji Episkopatu danego kraju czy regionu. Miejscowy biskup jest pierwszym szafarzem Bożych misterii w powierzonym mu Kościele partykularnym, kierownikiem, krzewicielem i stróżem całego życia liturgicznego (zob. kan. 387; KL 41). Na mocy święceń prezbiterzy zostali ustanowieni jako rzetelni, troskliwi i konieczni współpracownicy stanu biskupiego (DK 7). Te wszystkie stany w Kościele mają czuwać nad tym, aby Kościół nie był raniony poprzez nieprzestrzeganie przepisów oraz nauki Magisterium Kościoła odnośnie do sprawowania sakramentów, w szczególności Eucharystii (por. RS 31)⁷⁴.

3.1. Warunki konieczne do ważnego sprawowania Eucharystii

Artykuł trzeci Kodeksu Prawa Kanonicznego podaje ważne elementy porządku obowiązującego na zgromadzeniu eucharystycznym. Ustanawiając obowiązek stosowania się do ksiąg liturgicznych, zatwierdzonych zgodnie z prawem, prawodawca kościelny ogranicza się do przywołania niektórych zasadniczych norm liturgicznych, jak na przykład odnoszących się do materii Eucharystii⁷⁵, do zasad udzielania Komunii świętej, do kwe-

---

⁷³ M. Sitarz, *Obowiązek odprawiania Mszy świętej pro populo*, w: *Eucharystia fons vitae – współczesne problemy prawne. Materiały sesji naukowej zorganizowanej 26 kwietnia 2006 r. w Kazimierzu Dolnym*, (red. S. Tymosz), Lublin 2006, s. 99-112.

⁷⁴ Por. S. Czerwik, *Potrzeba i główne myśli instrukcji „Redemptionis Sacramentum”. O tym co należy zachowywać, a czego unikać w związku z Najświętszą Eucharystią*, w: „Anamnesis” nr 41, s. 56-57.

⁷⁵ Por. Gerosa, s. 171.

stii czy można konsekrować jedną postać bez drugiej albo obydwie poza mszą świętą? Na te i inne pytania w niniejszym paragrafie zostanie udzielona odpowiedź.

3.1.1. Chleb i wino używane do celebracji Mszy świętej

Kan. 924 § 2 obowiązującego Kodeksu, a także Ogólne Wprowadzenie do Mszału Rzymskiego potwierdzają, że chleb do sprawowania Eucharystii powinien być czysto pszenny, świeżo wypieczony i niekwaszony (por. OWMR 320; kan. 926)⁷⁶.

Ponadto ważną rzeczą jest, aby chleb używany do sprawowania Eucharystii nie tylko był pszenny, ale także świeży oraz aby nie zachodziło niebezpieczeństwo zepsucia się go (zob. kan. 924 § 2) przed i po konsekracji. Aby temu zapobiec, Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, w instrukcji *Redemptionis Sacramentum* przypominała, że materia nieważną jest chleb upieczony z innego zboża niż pszenica. Poważnym nadużyciem jest dodawanie do chleba pszennego domieszek innych substancji, jak miodu, owoców i cukru. Natomiast osoby przygotowujące chleb do sprawowania Eucharystii powinny być godne zaufania i uczciwe oraz posługiwać się w tym celu odpowiednimi urządzeniami (por. RS 48)⁷⁷.

Natura znaku domaga się tego, by materia służąca do sprawowania Eucharystii miała wygląd pokarmu. Wynika stąd, że chleb eucharystyczny powinien być tak przyrządzony, aby kapłan w czasie mszy z ludem mógł rzeczywiście przełamać Hostię na kilka części i rozdzielić przynajmniej niektórym wiernym. Nie wyklucza się jednak małych hostii, gdy wymaga tego większa liczba przyjmujących Komunię świętą lub inne racje duszpasterskie. Czynność łamania chleba, która w okresie apostołskim dała nazwę Eucharystii, wyraźniej ujawni moc i wymowę znaku jedności

⁷⁶ Zob. Hemperek, s. 126-127. W Kościele łacińskim używa się chleba praśnego, tj. niekwaszonego, natomiast w niektórych Kościołach wschodnich jest to chleb kwaszony, np. w Kościołach tradycji bizantyjskiej, natomiast w tradycji ormiańskiej i maronickiej używa się chleba praśnego (zob. L. Adamowicz, *Sakrament Eucharystii w prawie kodeksowym Kościoła katolickiego*, w: *Jezus eucharystyczny*, (red. M. Rusecki, M. Cisło), Lublin 1997, s. 318; KKKW 706 i 707).

⁷⁷ Zob. Czerwik, *Potrzeba i główne myśli instrukcji „Redemptionis Sacramentum”...*, dz. cyt., s. 61.

wszystkich w jednym Chlebie. Będzie też znakiem miłości, ponieważ jeden Chleb dzieli się między braci (por. OWMR 321; RS 49).

Według obecnego prawodawstwa kościelnego „Najświętsza Ofiara eucharystyczna powinna być sprawowana z chleba i wina, do którego należy dodać trochę wody” (kan. 924 § 1), a „wino powinno być naturalne z owocu winnego i nie zepsute” (kan. 924 § 3). W prawie liturgicznym doprecyzowano tę dyspozycję, stanowiąc, że „wino powinno być z owocu winnego krzewu, naturalne i czyste, to jest bez jakichkolwiek dodatków obcych substancji. W Kościele łacińskim używa się zazwyczaj białego wina, a w Kościele wschodnim bardzo często wina czerwonego” (OWMR 322; por. RS 50)⁷⁸. Należy ponadto troskliwie dbać o to, by chleb i wino przeznaczone do celebracji Eucharystii były przechowywane w doskonałym stanie. Zatem wino należy chronić przed skwaśnieniem, bowiem psucie się wina powoduje, iż staje się ono mętne i przemienia się w ocet, który nie jest już winem, czyli nie jest materią sakramentu Eucharystii, a chleb strzec przed zepsuciem i zeschnięciem, które utrudniłoby jego łamanie (por. OWMR 323)⁷⁹.

W obowiązującym prawie kościelnym jest mowa o dolewaniu do wina małej ilości wody (kan. 924 § 1). Warto więc zauważyć, że wystarcza jakakolwiek minimalna ilość wody, natomiast należy czuwać, by nie było jej zbyt dużo. Kanoniści uważają, że jedna trzecia wody na dwie trzecie wina czyni konsekrację wątpliwą co do ważności, natomiast połowa wody na połowę wina czyni konsekrację nieważną⁸⁰.

Kolejnym problemem jest celebrowanie Eucharystii przez uzależnionych od alkoholu. Za pośrednictwem ordynariusza taki kapłan może uzyskać od Kongregacji Sakramentów indult zezwalający na używanie do sprawowania Eucharystii zamiast wina winnego moszczu niefermentowanego, czyli świeżego soku z winnych owoców. Takie zezwolenie z innego powodu niż alkoholizm zastrzeżone jest Kongregacji Nauki Wiary⁸¹.

Jeśli chodzi o pozwolenie na użycie moszczu, to rozwiązaniem, które ma pierwszeństwo, jest komunია *per intinctionem* albo tylko pod

---

⁷⁸ Adamowicz, *Sakrament Eucharystii w prawie kodeksowym...*, dz. cyt., s. 318-319.

⁷⁹ Por. Hemperek, s. 127.

⁸⁰ Por. Pastuszko, s. 233.

⁸¹ *Pismo Kongregacji Nauki Wiary*, w: X. Ochoa, *Leges Ecclesiae*, vol. VI, n. 4863, col. 8247; por. Hemperek, s. 127.

samą postacią chleba w koncelebracji. Może być ono udzielone przez Ordynariuszy kapłanom dotkniętym alkoholizmem lub inną chorobą, która uniemożliwia przyjęcie nawet minimalnej ilości alkoholu, po wcześniejszym przedstawieniu zaświadczenia lekarskiego. Przez *mustum* rozumie się świeży winny sok lub także sok przechowywany, zatrzymując jego fermentację (przez zamrożenie lub inne metody, które nie zmieniają jego natury). Dla tych, którzy mają pozwolenie na używanie moszczu, pozostaje na ogół zakaz przewodniczenia mszy świętej koncelebrewanej. Można jednak dopuścić wyjątki; w przypadku biskupa lub przełożonego generalnego lub także w rocznicę święceń kapłańskich, lub przy podobnych okazjach, po wcześniejszym zezwoleniu przez Ordynariusza. W takich przypadkach kapłan, który przewodniczy mszy świętej, powinien przyjmując Komunię także pod postacią moszczu, a dla innych koncelebrujących kapłanów powinno się przygotować kielich z winem normalnym⁸².

3.1.2. Zakaz konsekrowania jednej postaci bez drugiej oraz obydwóch poza mszą świętą

Jezus Chrystus ustanowił Najświętszą Ofiarę pod dwiema postaciami. Przeistoczenie chleba w Ciało Chrystusa i wina w Jego Krew stanowią istotę Eucharystii. Nikt nie ma prawa tego zmieniać, gdyż jest to z ustanowienia Bożego. Prawodawca kodeksowy w kan. 927 wyraźnie zakazuje kapłanom konsekrowania tylko jednej postaci, chleba lub wina, w czasie mszy świętej lub poza nią oraz konsekrowania obydwóch postaci poza Eucharystią. Takie działanie dokonałoby istotnej zmiany w strukturze mszy świętej⁸³.

Celebrans, mając do dyspozycji jedną postać wymaganą do sprawowania Eucharystii, nie może rozpocząć celebracji. Jeżeli dopiero po konsekracji lub w czasie przyjmowania Komunii świętej kapłan zauważy, że zamiast wina do kielicha wlewo wodę, po usunięciu wody do jakiegoś naczynia wlewa do kielicha wino z wodą i konsekruje, wypowiadając słowa dotyczące konsekracji wina zmieszanego z wodą w kielichu. Nie ma

---

⁸² Por. Huels, s. 1116-1117.

⁸³ Por. Pastuszko, s. 247.

obowiązku powtórnego konsekrowania chleba (por. OWMR 324)⁸⁴. Prawo Kościoła wyklucza możliwość konsekracji poza mszą świętą⁸⁵.

W kan. 927 czytamy, iż nie godzi się konsekrować jednej postaci bez drugiej oraz obydwóch poza mszą świętą. Taka praktyka może być czyniona w celach świętokradczych, przed czym przestrzega *Redemptionis Sacramentum*, określając to jako ciężkie przestępstwo (por. RS 172)⁸⁶.

3.1.3. Słowa konsekracji

Pan Jezus w czasie Ostatniej Wieczerzy, podając swoim uczniom chleb, powiedział im, że to jest Jego Ciało, natomiast przy podaniu im kielicha oświadczył, iż jest w nim Jego Krew (zob. Mt 26, 26-28; Mk 14, 22-26; Łk 22, 19-20). Te słowa wypowiedziane przez Chrystusa nad chlebem i winem podczas Ostatniej Wieczerzy stanowią tekst konsekracji Eucharystii⁸⁷. Według kan. 846 szafarz sakramentów powinien zachowywać przepisy ksiąg liturgicznych zatwierdzonych przez kompetentną władzę. Dla celebransa Ofiary Eucharystycznej taką księgą jest Mszał Rzymski. W modlitwach eucharystycznych znajdują się słowa konsekracji, których kapłanowi nie wolno zmieniać pod żadnym pozorem. Kapłan, wypowiadając te słowa konsekracji, działa *in persona Christi*. Głównym i pierwszorzędnym szafarzem sakramentów jest sam Jezus Chrystus. Widać to najpełniej podczas celebracji Eucharystii. Dlatego celebrans słowa konsekracji winien wypowiadać tak, jak jest w mszale, z intencją konsekrowania chleba i wina, a także z wiarą, że taka konsekracja jest rzeczywiście dokonywana (RS 51-52)⁸⁸.

---

⁸⁴ Szafronowski, *Podręcznik prawa kanonicznego...*, dz. cyt., s. 203.

⁸⁵ Por. S. Czerwik, *Liturgia Eucharystii – zagadnienia wybrane*, w: *Sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego*, (red. J. Kudasiewicz), Warszawa 1981, s. 332; por. także: H. Witczyk, *Ostatnia Wieczerza*, w: *Słownik teologiczny*, t. 2, Katowice 1989, s. 42.

⁸⁶ Por. Huels, s. 1119.

⁸⁷ Por. K. Romaniuk, *Sakramentologia biblijna*, Warszawa 1991, s. 46-48.

⁸⁸ Por. Pastuszko, s. 234-235.

3.2. Warunki konieczne do godziwego sprawowania Eucharystii

Wielki szacunek dla Eucharystii powinien okazywać się w *ars celebrandi*, który wyraża się w zachowywaniu przepisów liturgicznych odnośnie do miejsca oraz sposobu jej sprawowania. Zachowanie tego rodzaju norm szczegółowych przyczynia się do owocniejszego przeżywania tajemnicy eucharystycznej, zarówno przez celebransa jak i wiernych świeckich uczestników tej świętej liturgii. Trzeba pamiętać, że sprawowanie Najświętszej Ofiary to czynność samego Chrystusa i hierarchicznie uporządkowanego ludu Bożego. Z drugiej strony dostęp do źródeł łaski Bożej nie może być utrudniony dla wiernych świeckich. Dlatego w uzasadnionych przypadkach prawo Kościoła pozwala na pewne odstępstwa od rygoru w sprawie stroju, czasu i miejsca sprawowania liturgii⁸⁹. Te kwestie zostaną omówione w niniejszym paragrafie.

3.2.1. Dyspozycje dotyczące osoby celebransa

Gdy chodzi o warunki godziwego przygotowania się do sprawowania Eucharystii, trzeba na pierwszym miejscu wymienić stan przyjaźni z Panem Bogiem, wykluczający świadomość grzechu ciężkiego. Ponadto należy wiedzieć, że owoce ze sprawowania Eucharystii czerpie tylko ten kapłan, który z czystym sumieniem przystępuje do sprawowania Najświętszej Ofiary. Dlatego nie powinien bez sakramentalnej spowiedzi odprawiać mszy świętej ten, kto ma świadomość grzechu ciężkiego, chyba że istnieje poważna racja i nie ma sposobności wyspowiadania się. W takim jednak wypadku kapłan ma pamiętać o tym, że jest obowiązany wzbudzić akt żalu doskonałego, który zawiera w sobie zamiar wyspowiadania się jak najszybciej (por. kan. 916).

Kapłani mają obowiązek częstego przystępowania do sakramentu pokuty i pojednania (por. kan. 276 § 2, n. 5). Obowiązek ten trzeba szczególnie odnieść do normy kan. 904 i codziennego odprawiania mszy świętej.

---

⁸⁹ Por. KL 13; SC 38; por. Śliwiński, *Odnova kultu eucharystycznego w świetle posoborowego prawa kanonicznego*, Warszawa 1979, s. 49; szerzej zob. A. Sorrentino, *Sztuka przewodzenia celebracjom liturgicznym*, Kraków 2001; B. Nadolski, *Celebracja liturgiczna*, w: ComP 2 (1982) 26-37; *Ars celebrandi. Materiały z sympozjum liturgicznego w Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego*, (B. Nadolski red.), Katowice 2003.

Natomiast zgodnie z paragrafem 2 kan. 900 godziwie sprawuje Eucharystię kapłan, któremu prawo kanoniczne tego nie zabrania. Dlatego kapłan musi być wolny od kar kościelnych. Zawarte one są w kanonach 1331-1333. Zabraniają sprawowania Eucharystii kapłanom, którzy zaciągnęli cenzurę, tj. ekskomunikę, interdykt lub suspensę zakazującą wykonywania władzy święceń⁹⁰.

3.2.2. Dostosowanie się celebransa do wymogów liturgicznych

Obowiązujący KPK w kan. 928 stwierdza, że do sprawowania Eucharystii należy używać języka łacińskiego lub jakiegokolwiek innego, po warunkiem posiadania odpowiednich tekstów liturgicznych, zatwierdzonych przez kompetentną władzę kościelną. Przy korzystaniu z takich tekstów kapłanowi nie wolno na własną rękę niczego dodawać, zmieniać lub ujmować w liturgii, chyba że prawo na to mu pozwala (zob. kan. 838 § 3; kan. 846 § 1; RS 112; KL 22)⁹¹. Norma ta na pierwszym miejscu wymienia język łaciński, którego można używać podczas sprawowania Eucharystii. Dlatego wszystkie księgi liturgiczne, także Mszał Rzymski, wydawane są najpierw w języku łacińskim, dopiero potem teksty z tego wydania typicznego można tłumaczyć na języki narodowe. Kapłani mogą używać ksiąg typicznych, jeśli zachodzi taka potrzeba. Zatem łacina nie jest już jedynym językiem liturgicznym Kościoła (por. SC 62)⁹².

Kolejnym elementem wpływającym na godziwość sprawowanej Eucharystii jest stosowanie właściwego stroju w trakcie spełniania świętych czynności. Obecny Kodeks kan. 929 zobowiązuje kapłanów i diakonów, aby przy sprawowaniu i udzielaniu Eucharystii używali szat zgodnie z przepisami zawartymi w rubrykach liturgicznych⁹³. Szaty, w jakie mają ubierać się kapłani, diakoni, a także inni pełniący posługi w czasie Eucharystii, przed oddaniem ich do użytku liturgicznego, powinny zostać

---

⁹⁰ Por. Szałafrowski, *Podręcznik prawa kanonicznego...*, dz. cyt., s. 184.

⁹¹ Por. Marzoa, s. 626; por. także Hemperek, s. 132.

⁹² Pastuszko, s. 257; zob. Huels, s. 1119; szerzej zob. Z. Janiec, *Język w liturgii czy „język liturgiczny”*, w: „Anamnesis” nr 42., s. 90-95.

⁹³ Por. Huels, s. 1119-1120; Hemperek, s. 132; por. *Eucharystia: źródło i szczyt życia i posłannictwa Kościoła. Zarys. XI zwyczajne Zgromadzenie Biskupów*, w: www.vatican/roman_curia/synod/documents, n. 50.

pobłogosławione zgodnie z obrzędem podanym w Rytuale Rzymskim⁹⁴. Pozostałe, aktualne przepisy dotyczące używania szat liturgicznych przez celebransą, znajdują się głównie w Ogólnym Wprowadzeniu do Mszału Rzymskiego.

3.2.3. Czas i miejsce sprawowania Eucharystii

Według KPK kan. 931 sprawowanie Eucharystii oraz udzielanie Komunii świętej może odbywać się każdego dnia i o każdej godzinie z wyjątkami zastrzeżonymi przepisami liturgicznymi.

Zgodnie z obowiązującym prawem kapłan sam wybiera sobie godzinę celebracji eucharystycznej. Pozostawienie wyboru godziny sprawowania mszy świętej kapłanowi jest uzasadnione, gdyż większość z nich to duszpasterze i z tego względu sprawują Eucharystię w takich godzinach, aby wierni świeccy mogli jak najdogodniej uczestniczyć we mszy świętej⁹⁵.

Obowiązujący Kodeks w kan. 932 § 1 stwierdza, że Eucharystię należy sprawować w miejscu świętym. Miejscem świętym jest miejsce przeznaczone do sprawowania kultu Bożego dzięki pobłogosławieniu go zgodnie z przepisami liturgicznymi (zob. kan. 1205). Tymi miejscami są: kościoły (zob. kan. 1214), kaplice (zob. kan. 1223, 1226), cmentarze (zob. kan. 1240 § 1).

Zgodnie z kan. 932 § 2 Eucharystię należy sprawować na ołtarzu, który powinien być pobłogosławiony albo poświęcony⁹⁶.

Prawodawca w kan. 932 dopuszcza możliwość sprawowania Eucharystii poza miejscem poświęconym. W takiej sytuacji prawo Kościoła pozwala na odprawienie mszy nie na ołtarzu. Poza miejscem poświęconym święte czynności sprawuje się tylko wyjątkowo, gdy zachodzi taka konieczność i powinno się odbyć w odpowiednim miejscu⁹⁷. Obecnie na

⁹⁴ Por. *Rytuał Rzymski. Obrzędy błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, t. 2, Katowice 1994, n. 1068-1084.

⁹⁵ Por. Huels, s. 1120.

⁹⁶ Szerzej zob. *Ołtarz*, w: *Leksykon liturgii*, dz. cyt., s. 1093-1100; zob. także: K. Lijka, *Natura i godność ołtarza według Pontyfikatu Rzymskiego*, w: „Liturgia Sacra” 10 (2004) 1, s. 43-55.

⁹⁷ Por. Pastuszko, s. 309-310.

celebrację mszy świętej poza miejscem poświęconym nie jest wymagane specjalne zezwolenie. Wymaga się jedynie od kapłana, aby wybrał miejsce godne świętych czynności⁹⁸.

Ważną kwestią jest sprawa celebrowania Eucharystii przez kapłana katolickiego w świątyni należącej do braci odłączonych. Obowiązujące prawo pozwala kapłanowi w kan. 933 na sprawowanie Eucharystii w świątyni należącej do jakiegoś Kościoła lub wspólnoty niemającej pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim. Taka sytuacja może mieć miejsce, jeśli spełniają się określone warunki: miejscowy ordynariusz wyraża na to zgodę, zachodzi słuszna przyczyna oraz wyklucza się zaistnienie zgorzenia w danym przypadku⁹⁹. Na kapłanie spoczywa obowiązek stosowania się do przepisów prawa Kościelnego odnośnie do wyboru miejsca celebracji eucharystycznej. Ponadto celebrans ma obowiązek troszczyć się o godność sprawowanych przez siebie czynności. *Redemptionis Sacramentum* stanowczo zabrania kapłanowi celebrowania mszy świętej w świątyni lub innym miejscu świętym religii niechrześcijańskiej (por. RS 109).

Warunki wpływające na ważność i godziwość sprawowanej mszy świętej wskazują na celebransa jako osobę odpowiedzialną za sakrament Eucharystii. Dlatego kapłan ma troszczyć się o to, aby do sprawowania Eucharystii używać odpowiedniej materii. Na godziwość sprawowanej Najświętszej Ofiary wpływa także stan przyjaźni celebransa z Panem Bogiem, wykluczający świadomość grzechu ciężkiego oraz brak kar Kościelnych. Przestrzeganie przepisów liturgicznych również wpływa na godziwość Eucharystii. Ważną rolę odgrywa czas i miejsce celebrowania Najświętszej Ofiary oraz godziny jej sprawowania – powinny być tak dobrane, aby wszyscy wierni mogli w niej uczestniczyć. Odpowiedzialność za to spoczywa na kapłanie, któremu Chrystus polecił sprawować ten Najczcigodniejszy z sakramentów, jakim jest Eucharystia.

Piękno i harmonia czynności liturgicznej zależy od kapłana. On, w sposób niezastąpiony, jak potwierdza tradycja Kościoła, jest tym, który przewodniczy całej celebracji eucharystycznej od początkowego pozdrowienia aż do ostatniego błogosławieństwa. Na mocy otrzymanych Świeceń reprezentuje on Jezusa Chrystusa, Głowę Kościoła oraz sam Kościół (por. SC 53).

---

⁹⁸ Por. can. 822 § 3: „Hoc privilegium ita intelligendum est, ut secumferat facultatem ubique celebrandi, honesto tamen ac decenti loco et super petram sacram, non autem in mari.”; por. RS 108; Hemperek, s. 134-135; Huels, s. 1121.

⁹⁹ Por. Szafranski, *Podręcznik prawa kanonicznego...*, dz. cyt., s. 215.

W niniejszym artykule zostały przedstawione zadania, jakie ma spełniać celebrans podczas sprawowania Najświętszej Eucharystii, aby wierny, uczestnicząc w świętych obrzędach, mógł wejść w osobistą relację ze Zbawicielem. Dlatego ukazane zostały uprawnienia i obowiązki kapłana względem Eucharystii, których wypełnienie wpływa na ważność i godziwość sprawowanej Najświętszej Ofiary. Aby Eucharystia była ważnie sprawowana, musi czynić to osoba posiadająca ważnie przyjęte święcenia kapłańskie (zob. kan. 900 § 1). Kapłani w wypełnianiu swojej funkcji działają *in persona Christi Capitis* i tym samym w konsekwencji *in nomine Ecclesiae*. Te dwa pojęcia wskazują na specyficzny charakter posługi kapłańskiej, mającej na celu uobecnienie i reprezentację Chrystusa przez osobę kapłana podczas sprawowania funkcji liturgicznych, a zwłaszcza Eucharystii. Wypełniając w ten sposób swoje zadanie, kapłani karmią Lud Boży i prowadzą go ku świętości.

Kapłani na mocy sakramentu święceń są wezwani do przewodniczenia zgromadzeniu eucharystycznemu. Władza przewodniczenia i sprawowania Eucharystii pociąga za sobą zarówno uprawnienia, jak i obowiązki dla celebransa tego Sakramentu. Prawodawca Kościelny w normie kan. 904 zaleca częste i codzienne sprawowanie Eucharystii przez kapłanów. Ten przywilej wypływa przede wszystkim z przyjętych święceń. Aby kapłani mogli karmić wiernych Ciałem i Krwią Chrystusa, Kodeks Prawa Kanonicznego w kan. 905 daje im możliwość wielokrotnego sprawowania Eucharystii, jeśli zachodzi słuszna przyczyna. Dla podkreślenia jedności kapłaństwa, ofiary i całego Ludu Bożego prawo Kościoła w kan. 902 dopuszcza koncelebrację. Oprócz uprawnień celebrans posiada także obowiązki dotyczące sprawowania Najświętszej Ofiary. Odpowiednie przygotowanie się celebransa do sprawowania świętych czynności oraz dziękczynienie po mszy świętej (zob. kan. 909) jest jednym z podstawowych obowiązków kapłana. Jako zwyczajny szafarz Eucharystii celebrans ma obowiązek udzielania Komunii świętej wiernym, którzy odpowiednio dysponowani proszą o udzielenie tego Sakramentu. Jako pasterz powierzonej owczarni kapłan ma obowiązek sprawowania Eucharystii za powierzony sobie lud oraz w intencjach, które są bliskie sercu wiernych, jeśli o to proszą.

Warunki wpływające na ważność i godziwość sprawowanej mszy świętej wskazują na celebransa jako osobę odpowiedzialną za troskę o ten Sakrament. Dlatego kapłan ma troszczyć się o to, aby do sprawowania

Eucharystii używać odpowiedniej materii, potrzebnej do ważności sakramentu. Do konsekracji wolno używać tylko chleba pszennego, świeżego i niekwaszonego oraz wina naturalnego z owocu winnego krzewu z dodatkiem niewielkiej ilości wody (zob. kan. 924 § 1). Prawo Kościoła zabrania konsekrowania jednej postaci bez drugiej w czasie Eucharystii lub poza nią, oraz obydwóch poza mszą świętą (zob. kan. 927). Konsekracja powinna dokonać się odpowiednimi słowami zawartymi w Mszale Rzymskim. Na godziwość sprawowanej Najświętszej Ofiary wpływa też stan przyjaźni celebransa z Panem Bogiem, wykluczający świadomość grzechu ciężkiego oraz brak kar Kościelnych, które zabraniają sprawowania sakramentów. Dostosowanie się celebransa do wymogów liturgicznych również wpływa na godziwość Eucharystii. Dlatego trzeba korzystać z ksiąg zatwierdzonych przez odpowiednią władzę Kościelną, stosować właściwy język w liturgii oraz przepisane prawem stroje do sprawowania świętych czynności. Ważną rolę odgrywa czas i miejsce celebrowania Najświętszej Ofiary. Godziny mszy świętej powinny być tak dobrane, aby wszyscy wierni mogli w niej uczestniczyć. Ponadto miejsce nie może uwłaczać godności Eucharystii. Czuwanie nad tym spoczywa na kapłanie, któremu Chrystus polecił sprawować ten Najczcigodniejszy z sakramentów.

Kwestie przedstawione w powyższym opracowaniu ukazują, jak ważną rolę w posłudze kapłana, jako celebransa Eucharystii, ma zastosowanie się do przepisów zawartych w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r. Pomagają one celebransowi na właściwe sprawowanie Eucharystii, a tym samym na wypełnienie swej posługi kapłańskiej. Tematy tutaj omówione mogą stanowić pomoc dla kapłanów-sług Najświętszej Ofiary.

Papież Benedykt XVI w posynodalnej adhortacji apostołskiej *Sacramentum Caritatis* napisał, że jest konieczność przewycięzania wszelkiego możliwego oddzielania *ars celebrandi* od pełnego, czynnego i owocnego uczestnictwa wszystkich wiernych. Pierwszym warunkiem jest odpowiednia jego celebrowanie (por. SC 38). Piękno i harmonia czynności liturgicznej zależy od kapłana. On, w sposób niezastąpiony, jak potwierdza Tradycja Kościoła, jest tym, który przewodniczy całej celebrowaniu eucharystycznej od początkowego pozdrowienia aż do ostatniego błogosławieństwa. Na mocy otrzymanych Świeceń reprezentuje on Jezusa Chrystusa, Głowę Kościoła oraz sam Kościół (por. SC 53).

The purpose of this work is to outline the necessary functions on the part of the one presiding at the Eucharist to enable the participants to attain the personal relationship with Christ. Thus, it is necessary to present a clear scope of both the minister's rights and requirements in order to avoid the widespread misunderstanding in regard to this topic which may affect the illicitness or validity of the sacrament.

The priest exercising his ministerial role functions in the person of Christ the head (*in persona Christi Capitis*) and therefore in the name of the Church (*in nomine Ecclesiae*). The priest by the power of his ordination is called to preside in the liturgical assembly. The role of the presider however is to be exercised precisely according to all the norms and expectations.

All the issues presented in this article point to how important it is for the minister of the Eucharist to follow the prescriptions of the 1983 Code of Cano Law. They are intended to assist the priest in exercising adequately his priestly ministry in celebration of the Eucharist. Topics covered in this work are intended to be helpful for the priests who are the servants of the Holy Eucharist.